

Tarixi zərurət və zamanın tələbi

Şəxsiyyət xalqın məşəlidir, onsuz irəliyə yol yoxdur. Çünkü şəxsiyyətin işini ayrı-ayrı fəndlər görə bilməzlər. Şəxsiyyətlər səma adamlarıdır. Yerə müəyyən missiya üçün göndərilənlərdir.

X. FEY,
qədim Çin filosofu.

Ötən əsrin 80-ci illərinin ortalarından başlayaraq keçmiş SSRİ məkanında və onun ətrafında gedən içtimai-siyasi proseslər Sovetlər Birliyinin süqutunun qacılmasının olduğunu göstərirdi. Azərbaycan xalqının bədxahı M. Qorbaçovun hakimiyyətə gəlisi ilə ağıllı və təcrübəli kadrların rəhbərlikdən uzaqlaşdırılması, mərkəzi hakimiyyətin müxtəlif respublikalara münasibətində olan ayrı-seçkilik və s. amillər bu prosesi bir az da sürətləndirək respublikaların hər birinin müstəqilliyine getirib çıxardı. O cümlədən, ölkəmiz 1991-ci ilin 18 oktyabrında "Azərbaycan Dövlət Müstəqilliyi haqqında" Konstitusiya aktını qəbul etməklə, düz 71 ildən sonra öz müstəqilliyini bərpa etdi. Amma müstəqilliyin bərpası hələ müstəqil dövlət demək deyildi.

Tarixdən bəlli ki, müstəqilliyin qorunması onun əldə edilməsindən qat-qat çətindir. 1918-1920-ci illərdə, daha sonra 1991-1993-cü illər biz bir daha bunun şahidi olduq. 1918-1920-ci illərdə qədim Şərq və müsəlman aləmində ilk demokratik dövlət olan Azərbaycan Xalq Cumhuriyyəti 23 ay yaşayaraq dövrün təlatümlü burulğanlarından çıxa bilmədi.

1991-1993-cü illərdə də vəziyyət 1918-1920-ci illərdən yaxşı deyildi. Gənc Azərbaycan respublikasının qarşısında bu müstəqilliyi qo-

rumaq, möhkəmləndirmək, və inkişaf etdirmək kimi çətin vəzifələr durdu. Bu çətin vəzifələrin öhdəsindən isə təcrübəli və bacarıqlı, öz xalqını, dövlətini, ürəkdən sevən ona bağlı olan siyasi xadim gelə bilərdi.

Təəssüf ki, 1991-1992-ci illərdə hakimiyyətdə olanlar bu reallığı düzgün qiymətləndirə bilmədilər. Nəticədə gənc, müstəqil Azərbaycan çox böyük çətinliklər

lə-şiyasi, iqtisadi və sosial problemlərlə üzləşdi. Xocalı faciası baş verdi, Dağlıq Qarabağ və bir sıra ətraf rayonlar işğal olundu. Yeni yaradılan orduda vəziyyət daha acıcaqlı idi. Tam formalışmamış, hərbi təlim görməmiş, maddi texniki bazası zəif olan orduda özbaşınlıq, ruh düşkünlüyü, inamsızlıq hökm sürdü.

Taleyinə min bir məhrumiyyət və əziyyət yazılmış Azərbaycan xalqı vətəndaş mühərabəsinin bir addımlığında idi. Tərəflər nəfəs-nəfəsə, göz-gözə dayanmışdır. Onların baxışlarında nifrət və qəzəbdən çox, qeyri-müəyyənlilik və çarəsizlikdən yoğrulmuş naümid bir boşluq gizlənmişdi. Onlar düşmən deyil-

dilər, hamısı azərbaycanlılarımız idilər...

Tarixi situasiya qüvvələr tənəsübünü ümummilli mən-

felər məcrasına daşıya biləcək və qan tökülmədən mövcud pat vəziyyətini neytrallaşdırıa biləcək bir lidərə ciddi ehtiyac olduğunu diktə edirdi. Ümummilli konsensusu təmin edə biləcək yeganə şəxsiyyət isə Heydar Aliyev idi.

O ağır, felakətli və məşəq-qətli günlər çoxlarının yaddaşında silinməz izlər buraxıb. O narahat günlerin içtimai-siyasi hadisələri zaman-zaman yaddaşlarımızdan silinməyəcək. İyun ayının 9-da ulu öndər Heydar Aliyev Bakıya gəldi. Onda bütün respublika əhalisinin nəzəri hava limanına dikilmişdi. Heydar Aliyev hava limanında onu qarşılayan içtimaiyyətin minlərlə nümayəndəsini salamladı və

"Hər şey yaxşı olacaq"-deyərək şəhərə yol aldı. Dahi öndərin dörd sözdən ibarət olan bu kəlməsi Azərbaycan xalqının öz gələcəyinə böyük ümidi və inamını artırdı.

Bu dönüş xalqın istəyinin nəticəsi oldu. O öz gəlişi ilə Azərbaycanın boğazında kılidlənib ölkəni uçuruma sürü-

yən təhlükələri def etdi. İnsanların qəlbini inam və rahatlıq toxumu səpdi. Dünyanın nadir şəxsiyyətlərindən saylan Heydar Aliyevin o təlatümlü iyun günlərində görüdürü işləri idarəetmə səriştəsi və rəhbərlik bacarığının zirvəsi hesab etmək olar. 15

iyun günü tarixi zərurətin nəticəsi idi. Həmin günə qədər dövlətçilik, idarəetmə sahəsində heç bir təcrübəsi və səriştəsi olmayan kriminal düşüncəli bir qrup insanın hakimiyyətdə olması nəticəsində ölkənin sərvətləri talan edilib xaricə satıldı. Cinayətkarlıq baş alıb gedirdi. Silahlı qüvvələr vahid mərkəzdən idarə olunmurdu. Kiçik dəstələr formasında olan qurumlar ayrı-ayrı adamların tabeliyində idilər. Hakimiyyət davası vətən təəssübkeşliyini üstələyirdi. Bu məqsədə döyüşən qüvvələr cəbhədən, vətənin müdafiəsindən Bakıya çağrılır və müdafiəsiz qalan vətən torpaqları döyüssüz düşmənə təslim edildi. 15 iyun günü

xalqımızın mübarizələrle dolu şanlı tarixinə yeni eranın başlangıcı kimi daxil oldu.

Milli ruhu qorumağın inkişaf etdirməyin və gələcəyə çatdırmağın ən mükəmməl forması milli dövlətçilikdir. Milli dövlətçilik tekce ərazinin, maddi sərvətlərin deyil, həm də milli-mənəvi dəyərlərin qorunmasından ibarətdir. Kimliyindən harada işləməsindən asılı olmayaraq hər bir azərbaycanlı vətənini sevməli, xalqına sədaqətli olmalıdır. Heydər Əliyev milli dövlət quruculuğunda həmişə ziyanilla böyük önem verir, onların bu prosesdə daha çox iştirakına şərait yaradır. Ziyanılla görüşlərində vurğulayırdı ki, milli ədəbiyyatı, musiqini, adət-ənənələri, dini dəyərləri qoruyub saxlayan, bütöv sağlam bir organizm kimi yaşadan milli dövlət qurmaq və dövlətçilik ənənələrini bərpa etmək ziyanlığının ən ali məqamıdır.

Ümummilli lider xalqına rəhbərlik etdiyi bütün dövrlərdə dövlətçilik ənənələrinin bərpa edilməsində və milli ruhun yaşadılmasında bir ziyan kimi hər bir alimdən, şairdən, elm xadimindən, yazıçıdan daha çox mübarizə aparmış, daha çox iş görmüşdür.

Prezident İlham Əliyev dövlətçilik konsepsiyasını məhz ulu öndər Heydər Əliyevin müəllifi olduğu strateji kurs üzərində formalasdırı və onu yeni dövrün tələblərinə uyğun zənginləşdirməyə çalışır. Bu gün hər bir azərbaycanlı dərk edir ki, Heydər Əliyev ideyaları yaşayır və bizi xəyallarımızda yaşatdığımız demokratik, müstəqil, qüdrətli Azərbaycanın qurulması üçün Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi altında mühüm vəzifələr gözləyir.

Oqtay MƏMMƏDOV.

Hər bir xalqın milli-mənəvi dəyərlərini yaşadan, inkişaf etdirən onun dilidir. Dil hər bir xalqın varlığının ən əsas təminatçısıdır. Azərbaycan xalqının da ana dili onun milli varlığını müəyyən edən başlıca amillərdəndir. Ana dilimiz min illərdən ki, bütün manələrə baxmayaraq tarixin çətin sınaqlarından uğurla çıxmış, daim xalqımızla olmuş, təkmilləşmiş, zənginləşmişdir. Ana dilimiz tarixin burulğanlarından üzüağ, alnı açıq çıxaraq bu günkü səviyyəyə gəlib çatmışdır.

Tarixin müəyyən dövrlərində Azərbaycan diline qarşı hücumlar olmuş, bu gözəl diyarı ələ keçirən yadellilər maddi sərvətimizi talan etməklə yanaşı mənəvi dəyərimiz olan ana dilimizi də sıradan çıxarmağa çalışmışlar, Azərbaycana gərəb, gəh

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyası və Azərbaycan dili

Inkişaf etmiş zəngin dil mədəniyyəti-nə sahib olan xalq əyilməzdir, ölməzdir, böyük gələcəyə malikdir. Ona görə də xalqımıza ulu babalardan miras qalan bu

fars, gəh rus və sair diller gətirərək xalqa zorla qəbul etdirilməyə cəhd göstərilmişdir. Görkəmli şair Səməd Vurğun özünün «Vaqif» dramında bu mövzuya toxunmuşdur. İran şahı Məhəmməd Şah Qacar özü əslən Azərbaycan türküsü da sadə xalq dilində qoşmalar, qəzəllər və sair yazar Vaqifdən fars dilində yazmağı tələb edir. Əlbəttə, bu bədii təxəyyül olsa da əslində həqiqəti eks etdirir.

Azərbaycan Rusiyanın

tərkibinə daxil olduğu 200 ilə qədərki bir dövrə rus dilinin hakim dil olması, Azərbaycan dilinin sixşdırılması üçün cəhdler daha da güclənmişdir. Xüsusən ötən əsrin 20-ci, 30-cu, 40-cı, 50-cı, hətta 60-ci illərində də əhalisinin əksəriyyəti azərbaycanlılardan ibarət olan respublikamızda Azərbaycan dili hakim dil deyildi. Buna baxmayaraq Azərbaycanın yaradıcı oğulları, qızları, sadə xalq dilimizin qorunub saxlanması və

en qiymətli sərvəti hər bir Azərbaycan övladı göz bəbəyi kimi qorunmalı, daim qayğı ilə əhatə etməlidir.

Heydər Əliyev.

zənginləşməsi üçün mübarizə aparırdılar.

70-ci illərin ortalarından başlayaraq SSRİ-nin tərkibinə daxil olan respublikalarda ana dili məsələsi yenidən aktual məsələyə çevrildi. 1977-ci ildə SSRİ-nin yeni Konstitusiyasının qəbulundan sonra milli dillərə hücum daha kəskin xarakter aldı. Rus dilinin hüdudlarının genişləndirilməsi ilə əlaqədər «vahid dil» siyaseti daha geniş şəkildə təbliğ olunmağa başlandı.

(Ardı 3-cü səhifədə).

SSRİ Konstitusiyası qəbul edildikdən (1977-ci il) sonra həmin Konstitusiyaya uyğun müttəfiq respublikaların Konstitusiya layihələri de hazırlanıb ümumxalq müzakirəsinə çıxarıldı. Azərbaycan SSR-in Konstitusiya layihəsində Azərbaycan dilinin hansı status daşımıası məsələsi öz əksini tapmamışdı. Layihənin müzakirəsi zamanı ulu öndər Heydər Əliyevin göstərişi ilə milli ruhlu ziyanılar Konstitusiyaya Azərbaycan dilinin dövlət dili kimi salınmasını təklif edirdilər.